

Nr 3 2005

Marieberg, båtsmanstorp nr 81 (ombyggt)

Innehåll:

Ordföranden har ordet	sid 3
Tack Sara	sid 4
Kommande aktivitet, byvandring	sid 5
Möte	sid 6
Efterlysning	sid 7
Vårens och sommarens aktiviteter, Gökotta	sid 8 - 9
Nationaldagen	sid 10
Söderödagen	sid 11
Föreningsträff	sid 12
Båtsmän i Långalma	sid 13
Beredskapsflickorna	sid 14 -15
Söderöns Hembygdsförening	sid 16

Vill du bli medlem i hembygdsföreningen?

Då sätter du in 100:- på pg 15 28 61-1

Skriv alltid namn och adress och gärna e-postadressen på inbetalningskortet när årsavgiften betalas in.

Gäller även när du betalar över Internet.

Söderöpostens redaktion består av:

Christer Wesström, Elsy Österberg, Pernilla Ericsson och Robert Henningsson.

Har ni material (text eller bilder eller både och) maila dem till christer.wesstrom@edu.osthammar.se

Ordföranden har ordet!

Mina små funderingar kring väder och årstider kanske tycks lite tråkiga och fåniga. Faktum är att svenskar och engelsmän pratar mest väder i världen. Hur det kommer sig är svårt att säga. Kanske beror det på det speciella väderläget i våra länder. England med sitt ljumma, fuktiga, för att inte säga, regniga klimat och Sverige med sitt växlingsrika klimat.

Sommaren har just passerat. Den började med en försmäktande värmebölja för att sedan gå över i ett Englandsliknande väder; ljummet med regn och mulna dagar.

De första dagarna av hösten lovar gott med varmt och ganska soligt väder.

Hembygdsföreningens aktiviteter påverkas inte så direkt av vädret, men visst spelade vädret en stor roll under den s.k. Söderödagen. Solen sken och folk strömmade till Söderögården för att se allt som ställdes ut m.m.

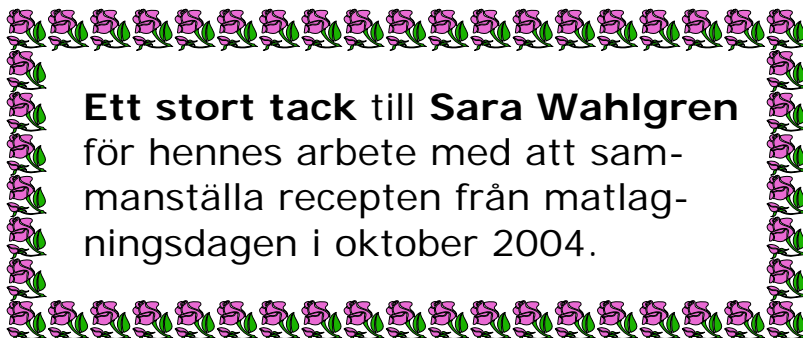
Hembygdsföreningens textilgrupp visade upp en mängd intressanta textilier från sent 1700-tal fram till 1940-talet. Betoningen på de utställda textilierna låg på brukstextil i vardagen. De utställda textilierna utgör ett axplock av vad textilgruppen hittat. Arbetet med textilinventeringen fortsätter nu i höst.

Arbetet med fotografi-inventeringen fortsätter även den. Som tidigare nämnts har föreningen skaffat sig en skanner. Med vår skanner kan vi kopiera Era bilder direkt ur Ert album utan att vi behöver låna album eller fotografi.

Alla som har något stort eller smått att berätta är välkomna att kontakta oss i redaktionsgruppen (Robert, Elsy, Pernilla, eller Christer.)

Vårt höstnummer är som vanligt fyllt av allehanda information och artiklar.

Ha en trevlig lässtund hälsar
Christer W.

Receptsamlingen finns nu att köpa för 50:-/st hos
Viveka Eriksson tel 08-15 86 12 eller 0173-700 28
E-post viveka@abcgravyr.se.
Eller kontakta någon annan i styrelsen.

Ur bondepraktikan:

29/9

Är vinden ostlig eller nordlig eller om det regnar utan blåst blir vintern inte sträng. Är det uppehållsväder kan man räkna med ett torrt nyår. Men rimfrost den dan medför frost nästa vår efter den 1 maj.

En påminnelse från kassören.

Till er som inte redan betalat medlemsavgiften för 2005 skickar vi ett nytt inbetalningskort och hoppas att ni vill fortsätta att vara medlem i föreningen.

Kommande aktivitet

Lördagen den 29/10 kl. 12.00 träffas vi i Söderögården.

Vi finns där med dator, skanner och skrivare och Ni är välkomna med Era fotoalbum så hjälper vi till med kopiering av gamla och intressanta bilder.

Vi kommer också att gå igenom en låda med kort från skolan för att sortera ut vad som ska sparas eller slängas. Kanske finns det några kort som intresserar Er.

Vi ska också försöka dokumentera utsmyckningarna som flyttats från skolan till bygdegården, vem har gjort vad?

Vi serverar ärtsoppa och smörgås. Kaffe.

Hjärtligt välkomna!

Byvandring i Nolsterby

Nolsterbygruppen träffas några gånger per år och ägnar sig åt någon aktivitet rörande byn. I april gjorde vi en byvandring från Hans-Olov Eriksson och till Vikarn.

*Samling före avfärd
Foto: Åke Westman*

Vi har ju uppmanat er att komma in med funderingar och berättelser, sanna eller osanna, om saker som ligger er nära. Vera Jansson från Långalma har hörsammat oss och skickat några alster, som vi ska publicera i några nummer av Söderposten. Vi börjar med Möte, som handlar om en aktuell historia så här på hösten.

Möte

av Vera Jansson

Vårt första möte skedde en sommarnatt. Han var mörk, lång och slank. Just en sådan typ ett kvinnohjärta faller för.

Han satt på altanen, var främmande på orten, hittade inte så bra.

Han stannade hos mig.

Men var lite ostadig med tider och trohet. Kunde bli borta tre, fyra dygn.

När han kom tillbaka förstod han inte min saknad och oro. Tittade på mig med uttrycksfulla ögon, som tycktes säga: ”Va då? Jag går väl som jag vill. Jag är ju här nu”.

Och jag min fjompa. Kramade, smekte och kelade. Allt var förlåtet till nästa gång.

Min säng delar han för det mesta, när han är hemma.

Han är inte så kräsen på maten, tycker det mesta är gott.

Jag tror att han är som jag, glad att vi möttes den där sommarnatten.

Ni kanske förstår att min älskling Pelle är en bondkatt.

En sommarkatt som fick det bra. Inte alla sommarkatter får ett sådant öde.

Efterlysning!

Har någon i sin ägo ett fotografi från bygget av Karövägen? Det ska vara ett foto där många personer är på plats. Kanske är det taget när Östhammars köpmän bjöd på kaffe någon av de första arbetsdagarna på vägen. Jag skulle vara intresserad av en kopia av fotografiet.

Viveka Eriksson

Tel. 700 28 eller 08-15 86 12 eller viveka@abcgravyr.se

Har Ni en gammal fin bonad tar vi gärna emot en bild och visar upp den här i Söderöposten.

Ni kan också ta med den till träffen den 29/10 så fotograferar vi av den.

Vårens och sommarens aktiviteter

av Viveka Eriksson

I skrivandets stund sitter jag på Valdemarsudde i Stockholm och ser ut över min hembygd. Ja, detta är faktiskt också min hembygd, efter att ha bott här i snart 30 år. Under en resa till Skåne i somras kommenterade en god vän att jag talade om "hem" i flera olika sammanhang. Det var "hem till Stockholm", "hem till Boruddu" och "hemma i Nolsterby". Var kände jag mig mest hemma egentligen? Det kunde jag inte riktigt förklara och när jag sitter här i stillheten inser jag vilket privilegium det är att kunna slösa med detta ord. I dag när så många på grund av krig och naturkatastrofer inte har något de kan kalla sitt hem.

Jag är dock född på Söderön, och trots att det fanns vissa tveksamheter till att välja in en "Stockholmare" i hembygdsföreningens styrelse, tvekade jag inte att ställa upp. Jag var ju ändå "hemma" på Söderön varje helg.

Vi i hembygdsföreningens styrelse försöker att hitta aktiviteter som kan intressera medlemmarna och informera om Söderön, både dåtid och nutid. Och vi vill gärna få in tips om vad vi ska göra.

Här följer en rapport om vårens och sommarens begivenheter :

22 maj Gökotta

Förra årets gökotta blev inställd p.g.a snöglopp, men i år hade vi vådrets makter med oss. En strålande solig morgon samlades vi, ca 20 personer, vid Klyx-Jans stuga på Torrön.

Efter information om stugans tidigare ägare fick Gunnar Emanuelsson ta över och fågelskådandet kunde börja. Lättast var det att känna igen tofsviporna och fasanen framför oss på åkern. Och sångsvanen som visade upp sig så fint på vattnet framför Lagerlund.

*Klyx-Jans stuga
Foto: Åke Westman*

Värre var det med alla små gråa och grönaktiga fåglar som taktiskt gömde sig i träd och buskar när vi närmade oss. Då var det tur att Gunnar var med och kunde få oss att se och lyssna. Och för den som undrar kan vi säga att, jodå, vi hörde göken.

*Gunnar Emanuelsson
Foto: Viveka Eriksson*

*Vi njuter i solen
Foto: Viveka Eriksson*

*Vi njuter också i solen
Foto: Viveka Eriksson*

*Gökotta = morgontidig utflykt i det gröna, särskilt i maj när göken gal
(Prismas lilla Uppslagsbok)*

6 juni Nationaldagen

I maj var Ulla Jansson, v. ordf. och jag till Lövsta bruk på Upplands Fornminnesförening och hembygdsförbunds årsmöte. Dess ordförande, landshövdingen Anders Björk uppmanade oss alla att åka hem och ordna ett lokalt nationaldagsfirande i våra föreningar, så att inte alla festligheter koncentrerades till tätorterna enbart.

Sagt och gjort. Ulla pratade med Maggan Mattsson och i samarbete med Byddegårdsföreningen blev det ett firande av nationaldagen i Söderögården, som jag hoppas att vi kan få till tradition. Ca 75 personer kom och drack kaffe, lyssnade till högtidstal av Kerstin Björk-Jansson och musik av blåsorkestern Al Fine.

Till nästa års nationaldag hoppas vi att vi kan bjuda på en Söderöbakelse. Vi har utlyst en tävling och vi hoppas att vi kan presentera några bidrag på årsmötet och utse en vinnare. Ni är alla välkomna med förslag.

Förberedelser i köket
Foto: Åke Westman

Viveka och Kerstin hälsar välkomna
Foto: Åke Westman

Blåsorkestern Al Fine
Foto: Åke Westman

31 juli Söderödagen

Lagom till Söderödagen hade Sara Wahlgren sett till att vi fick den färdigtryckta kokboken. Det är en sammanställning av recepten på de maträtter som tillagades på matlagningsdagen i oktober 2004.

Textilgruppen som jobbat under våren, kunde visa en utställning med temat ”Textilier i vardagen”. Gruppen arbetar vidare och kommer med nytt tema nästa år.

Stort intresse rönt också vår kartpärm, där vi jobbar med att inventera och skriva ner gamla namn och beteckningar på åkrar, ängar, broar osv. Det var många sommarboende som var intresserade av omgivningarna kring just deras stuga. Pärmerna går på cirkulation och befinner sig just nu i Yttersby.

Vi hade även en gissningstävling och Edit Henningsson, Östhammar vann en kokbok. Det rätta svaret var skaftstock och det var elva personer som hade svarat rätt, av vilka Edit drog som vinnare.

Viveka och Margit visar utställningsbordet
Foto: Åke Westman

Vår utställningsskärm med föreningsaktiviteter
och textilmontage
Foto: Åke Westman

Föredömlig uppmärkning av textiliererna
Foto: Åke Westman

13 augusti Föreningsträff

Vår förening försöker att varje år besöka någon annan hembygdsförening för att knyta kontakter och få tips om verksamheter.

I år åkte vi till Raggarön och träffade samtidigt medlemmar från Tvärnö hembygdsförening. Ett stort tack till Stig, Britta, Bernt m.fl som hade ordnat ett mycket trevligt program med byvandring till linbastun, kyrkbåten, posthuset och smedjan. Vi avslutade med korvgrillning vid Lokalen.

*Stig Johansson hade smedjan igång
Foto: Viveka Eriksson*

*Här har vi samlats i det jättefina vädret
Foto: Viveka Eriksson*

Båtsmän i Långalma

av Robert Henningsson

Båtsmännen i Långalma kom att heta Fånglina och bebodde båtsmanstorpet nr 81.

1628 års båtsmän var Måns Ersson och Lars Hansson.

1629 var det Latrs Mårtensson i Sunnanbol och Erik Jacobsson i Bollruddö med hustru Anna, som skrevs som "Knekthustro i Norrstrand".

Åren mellan 1629 och 1721 är än så länge okända, men år 1721 var det ordinarie båtsman nr 81 Eric Fånglina som innehade tjänsten. Han hade blivit tillfångatagen under Karl XII:s krig, liksom han kollega fördubblingsbåtsman Mats Snickarn Ersson.

1747 var Per Fånglina i kronans tjänst.

Därefter var det Lars Fånglina f 1748 i Alunda och hans hustru Anna Mattsdotter död 1812 som bebodde torpet.

Efter denne Lars kom ytterligare en Lars Fånglina f 1764 i Harg och hans hustru Caisa Jacobsdotter f 1758.

Anders Fånglina f 1791 och hans hustru Maria Öberg f 1791.

Nästkommande båtsman nr 81 Fånglina blev Johan Petter Mattsson f 22/4 1826 i Forsmark död 2/2 1882 och hans hustru Maja Ersdotter f 5/9 1818 i Häverö. De fick två barn Johan och Erik.

Johan Petter efterträddes av Karl Johan Myrberg Fånglina f 8/8 1853 i Valö. Han blev antagen år 1874.

Sedan kom, den tidigare i Söderöposten omskrivne, Jan Erik Jansson Fånglina f 1853. Han var i tjänst mellan åren 1875 och 1885.

Sista båtsmannen Fånglina blev Anders Söderström f 12/5 1864. Fadern kom från Björsta i Harg och modern kom från Hökhuvud. Släkten bebor fortfarande båtsmanstorpet, som numera är ombyggt, se omslaget.

Roberts berättelser om båtsmän och båtsmanstorp på Söderön fortsätter i kommande nummer.

Reds. Anm.

Beredskapsflickorna

av Viveka Eriksson

Åren i början av 1940-talet, när många av männen på Söderön var inkallade, rekryterades några flickor från en Stockholmskola, för att komma ut och hjälpa till på bondgårdarna. De bodde i bygdegården i Långalma och på dagarna var man på den gård man blivit tilldelad och fick jobba med det man kunde och orkade.

Några av flickorna kom till min farfar och farmor, Johan och Beda Eriksson i Nolsterby . Då var Lisa Holmberg, Nolsterby anställd på gården. Hon hette Pettersson på den tiden, och hon minns mycket väl de här flickorna. En av dem var nämligen skådespelarskan Meta Velander, som enligt Lisa, redan då hade teatertalanger.

Jag har kontaktat Meta och har fått nedanstående berättelse från henne, om tiden på Söderön:

Sommaren 1940 var min bästa vän Bittan och jag på ”jordbruksläger”, som vi kallade det, i era trakter.

Det var ju under andra världskriget, Danmark och Norge var ockuperade av tyskarna och många svenska män låg inne i det militära och skulle vara beredda på att försvara Sverige. Det är ju 65 år sedan, jag skulle just fylla 16 år och har många livliga minnen från den tiden, trots allvarstider.

Lyckligtvis var jag road av att fotografera och bilderna hjälper upp minnet. Och Lisa som var piga på ”min gård.”, minns jag gott, vi blev väldigt goda vänner och det gläder mig att höra att hon fortfarande är i livet.

Jag tror att jag hade tur, som kom till en gård med en härlig familj, tant Beda och farbror Johan, sonen Nisse, drängen Jerker och så Lisa. På bilderna ser allt glatt och ljust ut och jag kan inte minnas några ledsamheter. Utom att en av mina kamrater la en död råtta i min ficka, och gissa om jag skrek när jag stack ner handen.

*Lisa, Babs och Meta med kattungar
Foto skannat ur Metas fotoalbum*

Jag minns också att jag fick plocka och ta ur en höna, lärde mig mjölka och räfsa hö, men det var bara roligt.

Vi flickor hade en förläggning en bit bort genom ett skogsparti, jag tror att vi växlade om att stanna där och laga frukost och kvällsmat. En dag var det fest på Långalma bygdegård. Bittan och jag uppträdde med Träskodans (jag var utklädd till pojke) till tonerna av Hugo Alfvéns Midsommarvaka. Farbror Sven, en radiolegend, var där och pratade med oss flickor i en radiosändning, han hade en gammaldags fyrkantig mikrofon som kallades "sockerbiten".

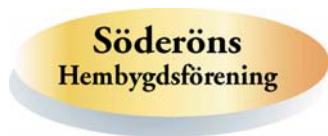
Jag vet inte hur länge lägret varade, säkert en tre veckor skulle jag tro, för att dra vårt strå till stacken. Och jag är tacksam för dessa härliga minnen. Meta Velander

*Meta mjölkar
Foto skannat ur Metas fotoalbum*

Jerker som nämns i Metas berättelse var Erik Gustavsson, Kråknäs-Erik, och med tanke på vilken spjuver han kunde vara, förstår man att veckorna inte blev tråkiga. Det skulle vara roligt att få veta om den här radiosändningen finns kvar i något arkiv, jag ska försöka göra litet efterforskningar.

Britta Olsson i Nolsterby minns också de här flickorna, som kom under flera somrar, men det är en annan historia.

Söderöns Hembygdsförening
 c/o Christer Wesström
 Johanneslunds Gård
 742 93 ÖSTHAMMAR
 Plusgiro 15 28 61-1

Styrelse

Christer Wesström

Viveka Eriksson

Ulla-Britt Jansson

Robert Henningsson

Hanna Waldner

Gerd Åbrandt

Karin Andersson

Telefon

381 07

700 28 el. 08-15 86 12

320 31

320 26

300 75

703 41

700 72

E-post

christer.wesstrom@edu.osthammar.se

viveka@abcgravyr.se

hanna@waldner.se

Ersättare

Agneta Eriksson

Pernilla Eriksson

Anna-Britt Mattsson

Christer Mattsson

Conny Wahlgren

Elsy Österberg

701 35

321 28

321 87

704 90

215 18

702 38

e.ernilla@telia.com

chma@privat.utfors.se

osterberg.elsy@telia.com

Revisorer

Margaretha Mattsson

Lage Lövéén

321 59

702 59

Ersättare

Mats Jorlin

701 62

Ombud till Upplands Fornminnes- och Hem- bygdsförbund

Christer Wesström

381 07

christer.wesstrom@edu.osthammar.se

Ersättare

Viveka Eriksson

700 28

viveka@abcgravyr.se

Valberedning

Arne Westerberg

Mats Frylmark

Patrik Westerberg

700 24

702 10

700 24